

Jan Mordań

jan.mordan@wp.pl

Komisja Skarg, Wniosków i Petycji

Szanowni Radni, w nawiązaniu do mojej petycji z 28 maja 2024 roku oraz stanowiska Wójta Gminy Bielsk Podlaski niniejszym wyjaśniam potrzebę zmiany zapisu w § 16 ust. 2 statutów sołectw w naszej gminie.

1. Zgodne z Art. 7. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Wobec tego poniższe argumenty przytoczone w stanowisku Wójta nie stanowią przepisów obowiązującego prawa.

- *dotychczas wybory sołtysów i członków rad sołeckich były tajne,*

- *nie było żadnego zgłoszenia, protestu, ani wniosku w sprawie sposobu głosowania, w tym niezapewnienia tajności głosowania, podczas wyborów w sołectwach,*

- *liczba osób uczestniczących w zebraniach wyborczych nigdy nie była powodem wystąpienia trudności organizacyjnych w ich przeprowadzeniu spowodowanych liczną, jak twierdzi wnoszący petycję, nawet kilkusetosobową obecnością wyborców. Pomimo, że ogłoszenia o terminie zebrania wyborczego są umieszczane w sołectwie co najmniej na 7 dni przed uzgodnioną z sołtysem datą zebrania, frekwencja na tych zebraniach w poszczególnych sołectwach jest bardzo różna. Niejednokrotnie niewielka liczba obecnych mieszkańców powodowała, że pojawiały się trudności z utworzeniem komisji skrutacyjnej do przeprowadzenia wyborów, ponieważ w jej skład nie mogą wchodzić kandydaci na sołtysa, ani kandydaci na członków rady sołeckiej. Natomiast w sołectwach, gdzie mieszkańcy wykazywali się większą aktywnością, nikt ze stałych mieszkańców nie został pozbawiony możliwości uczestniczenia w zebraniu, w tym tajnego głosowania.*

Natomiast wybory w sołectwach regulują następujące zapisy w ustawie o samorządzie gminnym" **Art. 7. 1. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty**

należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy: [...]

17) wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;

Art. 36. ust.2. Sołtys oraz członkowie rady sołeckiej wybierani są w głosowaniu tajnym, bezpośrednim, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania.

2. Ponadto na stronie: <https://www.prawo.pl/samorzad/regulamin-wyboru-soltysa,527471.html> 17 czerwca 2024 roku ukazał się artykuł: *Szczegóły wyboru sołtysa musi określić rada gminy*, w którym autor pisze: *Prawo wybierania sołtysa oraz członków rady sołeckiej przysługuje więc osobom fizycznym (mającym status stałego mieszkańca sołectwa, uprawnionego do głosowania), a nie organowi sołectwa, jakim jest zebranie wiejskie. Powołany przepis jest na tyle ogólny, że musi zostać doprecyzowany w statucie sołectwa (art. 35 ust. 3 pkt 2 u.s.g.), w szczególności co do: kwestii zarządzania wyborów, trybu zgłaszania kandydatów, zasad ustalania wyników wyborów. W statucie powinny znaleźć się też regulacje dotyczące weryfikacji prawidłowości procesu wyborczego, a więc rozstrzygnięcia protestów wyborczych i podjęcia uchwały w przedmiocie ważności wyborów sołtysa (stwierdzenia ważności bądź nieważności przeprowadzonych wyborów). [...] Uchwalając status sołectwa, rada gminy musi w każdym przypadku dochować zgodności zapisów statutu z regulacją ustawową. W szczególności nie może powierzyć wyboru sołtysa i rady sołeckiej zebraniu wiejskiemu ani wprowadzić dodatkowych ograniczeń prawa wyborczego.*

3. Ustawa o samorządzie gminnym bardzo lakonicznie traktuje o wyborach w sołectwach, ograniczając się w zasadzie wyłącznie do stwierdzenia, że głosowanie musi mieć charakter tajny, bezpośredni, spośród nieograniczonej liczby kandydatów, przez stałych mieszkańców sołectwa uprawnionych do głosowania. W pozostałym zakresie szczegóły określa rada gminy, jednak przepisy uchwały rady nie mogą naruszać ustawy. Moje wątpliwości budzi konstrukcja § 3 w zw. z § 2 projektowanej uchwały. Zgodnie z tymi przepisami, wybory w sołectwach należy przeprowadzić najpóźniej do dnia 31 października br., jednak ich dokładny termin określi Wójt. W mojej ocenie wątpliwe jest uprawnienie Wójta do ustalenia konkretnego terminu wyborów. Wydaje się, że to raczej w kompetencji samej Rady jest ustalenie tego terminu i porządku obrad od razu, a nie przenoszenie tego uprawnienia na Wójta. Tym samym jako bardziej zgodne z prawem należałoby postulować, aby w uchwale w sprawie zarządzenia i organizacji wyborów od razu

znalazł się precyzyjnie wskazany termin (data i godziny głosowania) przeprowadzenia tych wyborów, a w załączniku do uchwały - proponowany porządek obrad.

4. W celu zapewnienia realnej, a nie tylko pozornej, tajności głosowania każdy wyborca powinien czuć się niczym nieskrępowany, mieć czas do namysłu oraz oddać głos bez możliwości ustalenia, kogo poparł. Kontrowersyjna jest także kwestia przygotowywania kart do głosowania bezpośrednio przed samym głosowaniem. Aby zapewnić tajność głosowania, wszystkie karty powinny być identyczne i opieczętowane. Opracowywanie kart w trakcie zebrania stwarza choćby ryzyko "oznaczenia" karty przez osoby postronne i następnie wydania tak oznaczonej karty konkretnemu wyborcy, aby finalnie z łatwością ustalić jego preferencje wyborcze. Głosowanie w krótkim czasie w obecności pozostałych mieszkańców sołectwa nie jest zgodne z demokratycznymi standardami. Podczas głosowania na zebraniu wyborczym wyborca nie ma wystarczająco czasu, aby - jeżeli będzie tego potrzebował - zastanowić się, którego kandydata poprzeć. Zupełnie odmienne wygląda to w trakcie innych wyborów, gdyż czysto teoretycznie wyborca może namyślać się w lokalu wyborczym od ich otwarcia do zamknięcia.

5. Szanowni Radni, uprzejmie proszę zwrócić uwagę na treść ostatniego stanowiska Wójta:

"Należy jednak przyznać, że dotychczasowa forma przeprowadzania wyborów sołtysów i rad sołeckich wymaga dużego zaangażowania kierownictwa oraz pracowników Urzędu Gminy w związku z koniecznością zapewnienia obsługi administracyjnej wyborów i przeprowadzenia zebrań aż w 52 (aktualnie 53) sołectwach. Biorąc pod uwagę obowiązujące przepisy prawa oraz potrzebę usprawnienia organizacji wyborów, jest rozważana koncepcja ich przeprowadzania na zasadzie wyborów powszechnych, tzn. w 11 lokalach wyborczych na terenie gminy w jeden dzień dla wszystkich sołectw. Wymaga to jednak wielu uzgodnień, ustalenia formy zgłaszania kandydatów, przygotowania dokumentacji, ustalania wyników głosowania oraz opracowania logistycznych rozwiązań umożliwiających sprawne i zgodne z przepisami przeprowadzenie wyborów w takiej właśnie formie. Dlatego też wniesiona petycja w części zasługuje na uwzględnienie, ale zmiana formy wyborów będzie przygotowywana do wprowadzenia w przyszłej kadencji organów sołectw. Konsultacje w tej sprawie zostaną przeprowadzone z nowo wybranymi organami sołectw po wyborach zarządzonych uchwałą Nr III/11/2024 Rady Gminy Bielsk Podlaski z dnia 29 maja 2024 r."

Oczywiście, że dotychczasowa forma wyborów w sołectwach w naszej gminie jest zbyt rozbudowana i uciążliwa i dla wójta i urzędu, i radnych oraz mieszkańców, a ponadto nie sprzyja " *wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej*". Co do sugestii Wójta zmiany formy wyborów w przyszłej kadencji uważam za niewłaściwe z uwagi na wcześniej przytoczone przepisy i rekomendacje prawne. Zwracam uwagę, że wybory w sołectwach zgodnie z przepisami prawa w naszej gminie mogą odbyć się do 31 października 2024 r. Jeszcze mamy cztery miesiące, a więc wystarczająco czasu aby przygotować i przeprowadzić wybory zgodnie z demokratycznymi standardami i nie w 11 lokalach wyborczych, ale w świetlicach wiejskich oddzielnie dla każdego sołectwa.

6. Na zakończenie proponuję zapoznać się z dwoma przykładami wyborów w dwóch gminach i sołectwach. W załączeniu uchwała w rady w naszej gminie i w gminie Miedziana Góra w województwie świętokrzyskim oraz statuty sołectw w naszej gminie i statut sołectwa Bobrza w gminie Miedziana Góra. A sytuacja w tych obu gminach wygląda zupełnie inaczej.

W gminie Miedziana Góra, gdzie jest wieś Bobrza rada gminy uchwaliła termin wyborów taki sam dla wszystkich sołectw i urząd gminy nie potrzebuje dużych sił roboczych do przeprowadzenia tych wyborów. W tamtej gminie kampania wyborcza sołtysów trwa od 6 maja do 23 czerwca (48 dni). Wójt poprzez urząd gminy tylko pomaga mieszkańcom w wyborach, tzn. urząd gminy prowadzi formalności i zapewnia odpowiednie warunki do ich przeprowadzenia. Mieszkańcy prowadzą sprawy merytoryczne i głosują demokratycznie (tajnie) bez nadzoru wójta. W naszej gminie kampania wyborcza projektowana jest od 29 czerwca do 31 października (124 dni). Wójt z urzędem gminy zajęty jest wyborami cztery miesiące i w niczym nie pomaga mieszkańcom tylko nadzoruje i ewentualnie podporządkowuje sobie wybory tak, aby wybrać sołtysów grzecznych i układnych dla wójta. Natomiast mieszkańcy mogą tylko udawać, że wybierają sołtysa, ponieważ wcześniej grupa cwaniaków we wsi uzgodniła z wójtem, kto ma być wybrany na sołtysa. Głosowanie odbywa się niby tajnie przy wszystkich na zebraniu. A dlaczego wójt ma być na każdych wyborach?

W nawiązaniu do wyborów sołtysów (właściwie to w sołectwach) uprzejmie proszę zapoznać się jak wygląda statut sołectwa w naszej gminie (np. sołectwo Widowo) w porównaniu do gminy przypadkowo znalezionej w internecie Miedziana Góra (sołectwo Bobrza).

Proponuję skupić się na wyborach - Rozdział IV Statutu sołectwa. Oto moje spostrzeżenia:

- W Widowie: Sołtys i rada sołecka są wybierani na zebraniu wyborczym. A zebranie wyborcze prowadzi wójt.
- W Bobrzy: Wybory sołtysa przeprowadza Sołecka Komisja Wyborcza przy pomocy urzędu gminy. Rada Sołecka jest wybierana na zebraniu zwołanym przez nowo wybranego sołtysa.
- W Widowie termin zebrania (wyborów) ustala wójt kiedy uzgodni z aktywem sołectwa.
- W Bobrzy termin ustalony dla wszystkich sołectw w jednym dniu przez radę gminy.
- W Widowie kandydatów zgłasza się na zebraniu.
- W Bobrzy kandydaci są zgłaszani dwa tygodnie przed dniem wyborów.
- W Widowie karty do głosowania przygotowuje Komisja wyborcza na zebraniu (właściwie w przewie zebrania na kolanie).
- W Bobrzy karty do głosowania przygotowane (wydrukowane) są przed wyborami.
- W Widowie "tajne" głosowanie odbywa się na zebraniu w ciągu kilku minut, prawie w 100 % bez skreśleń.
- W Bobrzy tajne głosowanie odbywa się w ciągu kilku godzin bez widowni pod nadzorem komisji wyborczej.

Informacja dodatkowa: W Widowie jest ponad 400 mieszkańców (wyborców), a w Bobrzy jest mniej niż 400 wyborców. A jaka będzie frekwencja w tych obu sołectwach nie trudno zgadnąć. Reasumując to prawdopodobnie w Widowie wybrany sołtys będzie służyć wójtowi, a w Bobrzy reprezentować interesy mieszkańców sołectwa.

Przepraszam za dość długie wyjaśnienie mojej petycji, ale uważam, że pełnienie społecznej roli radnego gminy nie polega tylko na czytaniu tego co napisze obsługa rady gminy, ale zgodnie z Art. 24. ust. 1. ustawy o samorządzie gminnym "Radny jest obowiązany brać udział w pracach (podkreślenie moje) rady gminy i jej komisji oraz innych instytucji samorządowych, do których został wybrany lub desygnowany."

Z poważaniem Jan Mordas